

Υπόθεση C-385/20

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

12 Αυγούστου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de Primera Instancia n.º 49 de Barcelona (Ισπανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

7 Ιουλίου 2020

Ενάγοντες:

EL

TP

Εναγομένη:

Caixabank, S. A.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή — Δικαστική κήρυξη της ακυρότητας — Δικαστικά έξοδα — Καθορισμός δικαστικών εξόδων

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης

Συμφωνία της εθνικής νομοθεσίας και νομολογίας σχετικά με τον καθορισμό των δικαστικών εξόδων με την οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές. Νομική βάση είναι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Αντιβαίνει στα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές] η νομολογιακή ερμηνεία των άρθρων 251, 394, παράγραφος 3, και 411 του [Ley española de Enjuiciamiento Civil (LEC) (ισπανικού νόμου περί κώδικα πολιτικής δικονομίας)] που κυρώθηκε με το διάταγμα της 1ης Οκτωβρίου 2019, σύμφωνα με την οποία τα δικαστικά έξοδα εξομοιούνται με την αξία της απαίτησης στο πλαίσιο της δίκης, γεγονός που συνεπάγεται τη μείωση της αμοιβής που κατέβαλε ο καταναλωτής στον δικηγόρο του επί τη βάση ενός σταθερού ποσού (18 000 ευρώ), που προβλέπεται κατά νόμον μόνον όταν η αξία του αντικειμένου της διαφοράς δεν μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα και όχι όταν δεν έχει προσδιοριστεί, καθόσον η ερμηνεία αυτή, αφενός, δεν καθιστά δυνατή την αποκατάσταση της πραγματικής και της νομικής κατάστασης στην οποία θα τελούσε ο καταναλωτής αν δεν υπήρχε η καταχρηστική ρήτρα, παρά το γεγονός ότι το δικαστήριο έχει κηρύξει υπέρ του την ακυρότητα της ρήτρας, και, αφετέρου, δεν αίρει την αδικαιολόγητη δικονομική προϋπόθεση σχετικά με τη μείωση των δικαστικών εξόδων, γεγονός που θα εγγυόταν στον καταναλωτή τα πλέον κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για τη νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων του.

2. Αντιβαίνει αυτό καθεαυτό το άρθρο 394, παράγραφος 3, του LEC στα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας [93/13] και καθιστά αδύνατη ή εξαιρετικά δύσκολη τη δικαστική άσκηση των δικαιωμάτων που η εν λόγω οδηγία παρέχει στους καταναλωτές, καθόσον ο περιορισμός που το άρθρο αυτό επιβάλλει στον καταναλωτή, δηλαδή ότι ο καταναλωτής πρέπει να αναλάβει μέρος των δικών του δικαστικών εξόδων, δεν μπορεί να αποκαταστήσει τη νομική και πραγματική κατάσταση στην οποία θα τελούσε ο καταναλωτής που θα βρισκόταν αν δεν υπήρχε η καταχρηστική ρήτρα, παρά το γεγονός ότι το δικαστήριο έχει κηρύξει υπέρ του την ακυρότητα της ρήτρας, και καθόσον δεν αίρει την αδικαιολόγητη δικονομική προϋπόθεση σχετικά με τη μείωση των δικαστικών εξόδων, γεγονός που θα εγγυόταν στον καταναλωτή τα πλέον κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για τη νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων του.

Οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές. Αιτιολογική σκέψη 24, άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7, παράγραφος 1.

Αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Δεκεμβρίου 2003 (C-129/00, ECLI:EU:C:2003:656)· της 5ης Δεκεμβρίου 2013 (C-413/12, ECLI:EU:C:2013:800), σκέψη 30· της 21ης Δεκεμβρίου 2016 (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), σκέψεις 53 έως 56 και 61, και της 13ης Σεπτεμβρίου 2018 (C-176/17, ECLI:EU:C:2018:711).

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Ley de Enjuiciamiento Civil (Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας):

«Άρθρο 243. Καθορισμός των δικαστικών εξόδων.

1. Σε όλες τις διαδικασίες και βαθμούς δικαιοδοσίας ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων διενεργείται από τον γραμματέα του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου εκδικάζεται η αγωγή ή η έφεση, αντίστοιχα, ή, κατά περίπτωση, από τον Letrado de la Administración de Justicia (Γραμματέα) ο οποίος είναι αρμόδιος για την εκτέλεση.

[...]

Ο Letrado de la Administración de Justicia (Γραμματέας) μειώνει το ποσό που αντιστοιχεί σε αμοιβές δικηγόρων και λοιπών επαγγελματιών οι οποίες δεν καθορίζονται από πίνακα αμοιβών ή αποζημιώσεων, εφόσον το συνολικό ποσό της απαίτησης υπερβαίνει το όριο που αναφέρεται στο άρθρο 394, παράγραφος 3, και το δικαστήριο δεν έχει κρίνει ότι ο διάδικος ο οποίος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα ενήργησε κατά τρόπο κακόβουλο.»

«Άρθρο 394. Καταδίκη στα δικαστικά έξοδα του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας.

1. Στις αναγνωριστικές δίκες, τα έξοδα πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας βαρύνουν τον διάδικο του οποίου οι αξιώσεις απορρίφθηκαν στο σύνολό τους, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει αιτιολογημένα ότι η υπόθεση εγείρει σοβαρές αμφιβολίες νόμου ή ουσία.

[...]

3. Όταν, κατ' εφαρμογή της διάταξης της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, υποχρεούται να καταβάλει μέρος μόνον του ποσού που αντιστοιχεί σε αμοιβές δικηγόρων και λοιπών επαγγελματιών των οποίων η αμοιβή δεν καθορίζεται από πίνακα αμοιβών ή αποζημιώσεων, το οποίο δεν υπερβαίνει συνολικώς το ένα τρίτο του ποσού που επιδικάστηκε σε καθέναν από τους διαδίκους υπέρ των οποίων εκδόθηκε σχετική απόφαση. Για τον σκοπό αυτό, οι απαιτήσεις που δεν αποτιμώνται σε χρήμα εκτιμώνται σε 18 000 ευρώ, εκτός εάν, λόγω της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, το δικαστήριο αποφασίσει άλλως.»

«Άρθρο 251. Κανόνες για τον καθορισμό της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς.

Η αξία του αντικειμένου της διαφοράς καθορίζεται με βάση την αξία της απαίτησης, η οποία υπολογίζεται σύμφωνα με τους ακόλουθους κανόνες:

1.^a Αν αξιώνεται ορισμένο χρηματικό ποσό, η αξία του αντικειμένου της διαφοράς αντιστοιχεί στο ποσό αυτό, ενώ αν δεν προσδιορίζεται το ποσό της

αξίωσης, έστω και εμμέσως, η αξία του αντικειμένου της διαφοράς θεωρείται απροσδιόριστη.

[...]

8.^a Επί διαφορών σχετικά με την ύπαρξη, την ισχύ ή τα αποτελέσματα χρεωστικών τίτλων, η αξία της απαίτησης υπολογίζεται βάσει του συνόλου της οφειλής, ακόμη και αν αυτή καταβάλλεται περιοδικά. Αυτή η μέθοδος υπολογισμού εφαρμόζεται σε διαδικασίες με αντικείμενο τη γέννηση, τροποποίηση ή απόσβεση χρεωστικού τίτλου ή προσωπικού δικαιώματος, εφόσον δεν ορίζεται άλλως στο παρόν άρθρο.»

«Άρθρο 253. Καθορισμός της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς.

[...]

3. Όταν ο ενάγων δεν μπορεί να προσδιορίσει την αξία του αντικειμένου της διαφοράς, έστω και εμμέσως, ελλείπει αντικειμένου αποτιμώμενου σε χρήμα, είτε λόγω αδυναμίας υπολογισμού της εν λόγω αξίας σύμφωνα με τους κανόνες δικαίου για τον καθορισμό της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς, είτε επειδή, παρόλο που υπάρχει εφαρμοστέος κανόνας υπολογισμού, η αξία του αντικειμένου της διαφοράς δεν μπορεί να προσδιοριστεί κατά τον χρόνο άσκησης της αγωγής, ο καθορισμός διεξάγεται σύμφωνα με τους κανόνες της τακτικής διαδικασίας.»

«Άρθρο 411. Αμετάβλητο της δικαιοδοσίας.

Μεταβολές που λαμβάνουν χώρα μετά την έναρξη της δίκης και αφορούν τον τόπο κατοικίας των διαδίκων, τον τόπο του επίδικου αντικειμένου και το αντικείμενο της διαφοράς δεν μεταβάλλουν τη δικαιοδοσία και την αρμοδιότητα, οι οποίες καθορίζονται κατά τον χρόνο έναρξης της εκκρεμοδικίας.»

Συνοπτική παράθεση των πραγματικών περιστατικών και της κύριας δίκης

- 1 Οι EL και TP (στο εξής: ενάγοντες) άσκησαν αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου με αίτημα την κήρυξη μερικής ακυρότητας της εγγραφής υποθήκης προς εξασφάλιση δανείου που υπέγραψαν με το τραπεζικό ίδρυμα CaixaBank, S. A. (στο εξής: εναγομένη).
- 2 Στο κεφάλαιο της αγωγής που αφορά την αξία του αντικειμένου της διαφοράς οι ενάγοντες δήλωσαν ότι είναι απροσδιόριστη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 253 του Ley de Enjuiciamiento Civil (Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, στο εξής: LEC). Ο Letrado de la Administración de Justicia (Γραμματέας) ανέφερε τα ακόλουθα στη διάταξη περί αποδοχής της αγωγής: «όσον αφορά το είδος της δίκης, οι ενάγοντες, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 253, παράγραφος 2, LEC, δήλωσαν ότι η αξία του αντικειμένου της διαφοράς είναι απροσδιόριστη, επομένως απαιτείται ο καθορισμός της σύμφωνα με τους κανόνες της τακτικής διαδικασίας, όπως προβλέπει το άρθρο 249 LEC».

- 3 Στις 29 Νοεμβρίου 2018 το αιτούν δικαστήριο εξέδωσε απόφαση με την οποία κήρυξε τη μερική ακυρότητα της εγγραφής υποθήκης προς εξασφάλιση δανείου, κατά το μέρος που αφορά τις ρήτρες περί συναλλάγματος, και καταδίκασε την εναγομένη στην καταβολή των δικαστικών εξόδων.
- 4 Μετά από αυτή τη δικαστική κήρυξη της ακυρότητας λόγω καταχρηστικότητας, ξεκίνησε χωριστή διαδικασία για τον καθορισμό των δικαστικών εξόδων, η οποία διενεργείται από τον Letrado de la Administración de Justicia (Γραμματέα). Ο τελευταίος, με διάταξη της 1ης Οκτωβρίου 2019, δέχθηκε το αίτημα καθορισμού των δικαστικών εξόδων που υπέβαλε η εναγομένη. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, το ποσό που λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό της αμοιβής της δικηγόρου του ενάγοντος το οποίο βαρύνει την εναγομένη ανέρχεται σε 30 000 ευρώ και, για τον καθορισμό της αμοιβής του αντικλήτου, το ποσό αυτό ανέρχεται σε 18 000 ευρώ. Τα εν λόγω ποσά προκύπτουν, όσον αφορά την αμοιβή της δικηγόρου του ενάγοντος, από τον κανόνα 15 των κατευθυντήριων γραμμών του Ilustre Colegio de la Abogacía de Barcelona (δικηγορικού συλλόγου της Βαρκελώνης) σχετικά με υποθέσεις απροσδιόριστης αξίας και, όσον αφορά τον αντίκλητο, από τις διατάξεις του άρθρου 394, παράγραφος 3, LEC.
- 5 Οι ενάγοντες κατέθεσαν αίτηση επανεξέτασης κατά της διάταξης της 1ης Οκτωβρίου 2019 ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, δεδομένου ότι θεωρούν ότι η εθνική νομοθεσία και νομολογία επί των οποίων βασίζεται η εν λόγω διάταξη για τον καθορισμό των δικαστικών εξόδων δεν είναι συμβατή με τους κανόνες της Ένωσης σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες.
- 6 Έχοντας αμφιβολίες σχετικά με την απόφαση επί της αίτησης αυτής, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα υπό κρίση προδικαστικά ερωτήματα.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Οι ενάγοντες θεωρούν ότι η παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών. Κατά την άποψή τους, η μείωση των δικαστικών εξόδων επί τη βάση της αξίας της απαίτησης (ανεξαρτήτως αν προσδιορίζεται από την αρχή) παραβιάζει την αρχή της αποτελεσματικότητας, στον βαθμό που συνεπάγεται σημαντική επιβάρυνση για τον καταναλωτή όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα, και επίσης παραβιάζει την αρχή της μη δεσμευτικότητας των καταχρηστικών ρητρών που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, καθόσον επιτρέπει την επιβάρυνση του καταναλωτή με το κόστος που προκύπτει από διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας μια ρήτρα κηρύσσεται καταχρηστική. Παραπέμπουν στη σκέψη 61 της απόφασης του Δικαστηρίου της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Gutiérrez Naranjo και λοιποί (C-154/15, ECLI:EU:C:2016:980), σύμφωνα με την οποία ο καταναλωτής δεν πρέπει να θίγεται, γεγονός που συνεπάγεται την «αποκατάσταση της νομικής και πραγματικής καταστάσεως στην οποία θα τελούσε ο καταναλωτής αν δεν υπήρχε η εν λόγω ρήτρα».

- 8 Επιπλέον, κατά τους ενάγοντες, η εν λόγω μείωση θα μπορούσε να οδηγήσει σε κατάσταση διακριτικής μεταχείρισης έναντι άλλων καταναλωτών οι οποίοι δεν θίγονται σε διαδικασίες στο πλαίσιο των οποίων κηρύσσεται η ακυρότητα ρήτρας λόγω καταχρηστικότητας και έναντι χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία στην Ισπανία έχουν ποσοτικοποιήσει ιστορικά τα δικαστικά τους έξοδα επί τη βάση του συνόλου της οφειλής στις κατασχέσεις ενυπόθηκων ακινήτων. Όσον αφορά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι αυτή η ανισορροπία μεταξύ των μερών θα μπορούσε να συνεπάγεται παραβίαση της αρχής της ισοδυναμίας, σύμφωνα με την οποία, σε παρόμοιες καταστάσεις του εσωτερικού δικαίου (εν προκειμένω κατασχέσεις ενυπόθηκων ακινήτων που επισπεύδονται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα), πρέπει να ισχύουν ισοδύναμοι κανόνες που δεν συνεπάγονται λιγότερο ευνοϊκή κατάσταση, στην περίπτωση αυτή, για τον καταναλωτή. Τέλος, ισχυρίζονται ότι η μείωση των δικαστικών εξόδων για τον επαγγελματία που συνέταξε τις καταχρηστικές ρήτρες μπορεί να αποτελέσει, αντί για αποτρεπτικό παράγοντα, ένα κίνητρο για την ενσωμάτωση καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις του και την επακόλουθη μαζική διεξαγωγή δικών σε σχέση με αυτές.
- 9 Η εναγομένη θεωρεί ότι δεν πρέπει να υποβληθεί αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Εκτιμά ότι δεν υπάρχει νομική αμφιβολία σχετικά με την ερμηνεία ορισμένης διάταξης του δικαίου της Ένωσης και ότι το ζήτημα του ακριβούς ποσού των δικαστικών εξόδων ρυθμίζεται σαφώς στην εθνική έννομη τάξη. Υποστηρίζει επίσης ότι το ΔΕΕ δεν έχει δικαιοδοσία επί ζητημάτων που σχετίζονται με δικαστικά έξοδα.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 10 Καταρχάς, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) και του Tribunal Supremo (Ανώτατου Δικαστηρίου), την οποία ακολούθησε η διάταξη του Letrado de la Administración de Justicia (Γραμματέα) της 1ης Οκτωβρίου 2019, η αξία του αντικειμένου της διαφοράς πρέπει να προσδιορίζεται στην αγωγή, δηλαδή κατά τον χρόνο έναρξης της διαδικασίας. Μόλις καθοριστεί η αξία του αντικειμένου, αν δεν διαφωνούν οι διάδικοι, το εν λόγω διαδικαστικό στοιχείο καθίσταται *αμετάβλητο* (*perpetuatio*) ή αποκρυσταλλώνεται, ισχύει χωρίς καμία μεταβολή στα επόμενα στάδια ή βαθμούς δικαιοδοσίας και τα μέρη δεν μπορούν να μεταβάλουν παραδεκτώς την αξία του αντικειμένου της διαφοράς, όπως καθορίστηκε οριστικά κατά την έναρξη της διαδικασίας, ασκώντας ένδικα μέσα ή προσβάλλοντας τον καθορισμό των δικαστικών εξόδων. Το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες σχετικά με τη συμβατότητα αυτής της νομολογίας με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 11 Επομένως, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το γεγονός ότι η δήλωση της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς ως απροσδιόριστης εκ μέρους του ενάγοντος, όταν η εν λόγω δήλωση δεν αμφισβητείται από τον εναγόμενο, θεωρείται ότι συνιστά ίδια πράξη του ενάγοντος η οποία τον εμποδίζει να προβεί στον καθορισμό της

οικονομικής αξίας των απαιτήσεων κατά τη διαδικασία προσβολής του καθορισμού των δικαστικών εξόδων, καίτοι η αξία της απαίτησης συνιστά το κριτήριο για τον καθορισμό της αξίας του αντικειμένου της διαφοράς (άρθρο 251 LEC), είναι αντίθετο προς τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, καθόσον, αφενός, δεν επιτρέπει την αποκατάσταση της πραγματικής και της νομικής κατάστασης στην οποία θα τελούσε ο καταναλωτής αν δεν υπήρχε η καταχρηστική ρήτρα, παρά το γεγονός ότι το δικαστήριο έχει κηρύξει υπέρ του την ακυρότητα της ρήτρας, και, αφετέρου, δεν αίρει την αδικαιολόγητη δικονομική προϋπόθεση σχετικά με τη μείωση των δικαστικών εξόδων, γεγονός που θα εγγυόταν στον καταναλωτή τα πλέον κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα για τη νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων του.

- 12 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα του άρθρου 394, παράγραφος 3, LEC με το άρθρο 6, παράγραφος 1, και το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ. Συγκεκριμένα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν η μείωση των δικαστικών εξόδων που επιτρέπει η εν λόγω εθνική διάταξη είναι συμβατή ή όχι με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι η μείωση αυτή συνεπάγεται περιορισμό της έκτασης της αποζημίωσης του καταναλωτή σε σχέση με τα δικαστικά έξοδα, τα οποία απορρέουν από την παράνομη και καταχρηστική συμπεριφορά του επαγγελματία. Το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να εξακριβώσει αν η εν λόγω εθνική διάταξη είναι συμβατή με την αρχή της αποτελεσματικότητας, δηλαδή αν καθιστά τη δικαστική άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης στους καταναλωτές αδύνατη ή εξαιρετικά δύσκολη, λόγω του περιορισμού που αυτή η διάταξη επιβάλλει στον καταναλωτή, του οποίου το δικαίωμα έχει αναγνωριστεί δικαστικά, να αναλάβει μέρος του οικονομικού κόστους της δίκης που προκαλείται από παράνομη ενέργεια του επαγγελματία, που έχει επίσης αναγνωριστεί δικαστικά, η οποία εκδηλώνεται με την υποχρέωση ανάληψης μέρους των δικών του δικαστικών εξόδων, γεγονός που δεν φαίνεται εύλογο.